

“Samen ons voedsel en onze omgeving vernatuurzamen”

Achtergrondinformatie Vergroenen

Gemeente Rheden heeft zichzelf hiermee een pittig doel gesteld. In deze tijd kunnen we echt niet voorbij aan uitstoot reductie. Er moet echt wat gebeuren. Hoewel in onze prachtige gemeente behoorlijk wat groen aanwezig is, is toch een groot deel van de biodiversiteit verloren. Daarnaast worden groene linten, ecologische verbindingzones, onderbroken door zowel wegen, spoorlijnen als bebouwing. Hier valt het nodige te winnen, waaronder waar mogelijk verbinden, herinrichten van monocultuur en onderhoud vergende graspercelen. Ook gevels en daken en (onnodig veel) verharde oppervlakken kunnen meegenomen worden in het vergroenings-proces. Natuurinclusief bouwen¹ en wonen lijkt hier de sleutel. De gemeente heeft de rijkdom van het NP Veluwezoom en is ook al begonnen een aantal vergroenings-acties te implementeren. Bewoners lijken echter niet altijd meegenomen te worden in de verandering in hun directe omgeving en het nut ervan. Communicatie en betrekken blijkt hier een belangrijk punt.

Doel:

Door middel van CO₂ bindende activiteiten in de bebouwde kom en bewoonde buitengebied de CO₂ uitstoot te reduceren². Deze activiteiten houden zich vooral bezig met het letterlijk vergroenen van de gemeente, nieuwe groenaanplant, waar nodig bestaande aanplant aanpassen en veranderingen van het beheer toepassen.

Een belangrijk onderdeel is het gebruik maken van zoveel mogelijk inheemse flora, liefst autochtoon zodat ze zo goed mogelijk aan zijn aangepast, inheemse fauna aantrekken en overlevingskansen hiervoor bieden. Hierdoor ontstaat er een robuust, klimaatbestendig, ecologisch gebalanceerd systeem. Een systeem dat het afvangen en opslaan³ van CO₂ verzorgd maar ook verkoeling biedt bij hittestress, water opvangt en buffert, fijnstof afvangt en een fraaie gezonde omgeving biedt. Waardoor de bebouwde kom voor mens, dieren plant zo goed en lang mogelijk leefbaar blijft⁴.

Waar liggen de kansen?

- De volgende percelen bieden goede potentie om te vergroenen:
  - Gemeente percelen met overwegend grasvelden
  - Grote verharde oppervlakten van verschillende partijen (bv bij garage-vierkanten zoals achter de Dekamarkt in Rheden, garages), bv met halfverharding en bomen met parkje of andere (groene) landschapselementen.
  - Particuliere percelen van mensen die ervoor open staan (dus ook “graftuintjes”).
  - Bedrijfsterreinen, en daken van bedrijven

Het gaat bij al deze percelen er over om te proberen de partijen er ook voor open te **laten** staan (beloning, beperking, eisen, wat is er mogelijk? Bv eis minimaal zoveel % begroeiing). Ook is er mogelijkheid om met een biodiversiteitsmonitor⁵ te werken, waar met kritische prestatie indicatoren een score wordt bepaald van de mate van biodiversiteit herstellende activiteiten. Dit wordt momenteel in landbouw toegepast, en kan vertaald worden naar andere sectoren. Zo zou een hoge score beloond kunnen worden of de voorwaarde stellen dat percelen aan een minimale score moeten voldoen binnen de gemeente Rheden

---

¹ <https://www.bouwnatuurinclusief.nl/>

² <https://www.atlasnatuurlijkkapitaal.nl/natuurlijk-kapitaal/koolstofvastlegging>

³ <https://www.klimaathelpdesk.org/answers/wat-legt-het-beste-co2-vast-de-natuur/>

⁴ <https://nl.urbangreenbluegrids.com/about/green-and-blue/#heading-2>

⁵ <https://toolbox-all4biodiversity.nl/dossier/kpi-systeematiek-voor-biodiversiteit-dossier>

- Andere vormen van vergroenen die we willen introduceren of promoten
  - Beplanten van daken die daar geschikt voor zijn en verticale bouwstructuur begroeiing (bv schuttingen en hekken)
  - Maai en zaai-beleid en keuzes voor beplanting met meerwaarde voor biodiversiteit en langere levensduur.
  - Ruime boomspiegels en geveltuinjes, inheemse beplanting promoten
  - Mogelijkheden tot afkoppeling hemelwater
  - Landschapselementen aanleggen, het planten van zoveel mogelijk inheemse bomen, struiken en hagen⁶.

- Dit zijn manieren om dit voor elkaar te krijgen
  - Informeren, enthousiasmeren, committeren en uitwisselen
  - De gemeente meldt zich aan als partner van deltaplan biodiversiteit herstel⁷ ⁸. Hier worden de nodige tips gegeven hoe dit plan verder uit te voeren, evenals in het biodiversiteitsplan van de gemeente⁹ dat in juni 2022 is aangenomen in de raad met de factsheets per gebied¹⁰
  - Aansluiten bij bestaande initiatieven en projecten, zowel in de gemeente zelf als in buurgemeenten, klimaat en biodiversiteit houdt niet op bij de gemeentegrens.

Methodes (toelichting op volgende pagina's)

1. Van het gras, af door het gras te vervangen door:
  - Bloemenweiden
  - Inheemse vaste planten: kruipers/bodembedekkers ipv graspercelen
  - Struiken en heggen
 En het onderhoud aan te passen door:
  - Minder maaien door vervangen gras door vaste planten bespaart op fossiele brandstof en CO2 uitstoot.
  - sinus-maaien of gefaseerd maaien
  - Keuze voor andere apparatuur, bv schotelmaaier die minder insecten opzuigt
2. Het plaatsen van meer landschapselementen zoals bomen, struiken en heggen, liefst inheems gemengd, zaad/bes/noot dragend om zowel vogels als insecten stand te bevorderen.
3. Begroeien van gevels, muren en schuttingen: verticale begroeiing
4. Inspireer, informeer, communiceer, faciliteer, committeer
  - Wijk of straat inspireren en faciliteren in vergroenen en water afkoppeling en/of adopteren perceel, committeren, evt participatie overeenkomst
  - Mensen meenemen waarom bepaalde acties gebeuren en laten meedenken!
  - Materiaal uitleen mogelijk maken van onderhoudsmateriaal wat niet ieder zelf hoeft aan te schaffen (met gebruiksvoorwaarden)
  - Helder afspraken en randvoorwaarden met uitvoerders (bv soorten materialen die gebruikt worden, geen diesel apparaten maar elektrisch)
  - Opvolging afspraken/overeenkomsten en monitoring resultaten
  - Bewoners betrekken en informeren, evt. met behulp van 'groene' scholen

---

⁶ <https://www.samenvoerbiodiversiteit.nl/aanvalsplan-landschapselementen>

⁷ <https://www.samenvoerbiodiversiteit.nl/pdf/partner-worden-van-het-deltaplan-biodiversiteitsherstel-januari-2021-v2.pdf>

⁸ <https://www.samenvoerbiodiversiteit.nl/over-ons/partners>

⁹ <https://rheden.bestuurlijkeinformatie.nl/Reports/Document/2c9fba47-5a1d-4d76-9ec3-389d39e28205?documentId=cb2cff2a-6fb7-4809-a3a8-697f46c2d1ae>

¹⁰

<https://rheden.maps.arcgis.com/apps/webappviewer/index.html?id=d465aebaf9674d1a92a17e137455874b>

- Via stukjes in regiobode en Rhedens nieuws
- Online met overzichtelijke site, via gemeente ea sites, verbinden van de verschillende informatiebronnen (momenteel is het moeilijk vinden op de gemeentesites en worden veel rondjes gemaakt)
- Via buurtacties: middag of avondbijeenkomsten in een straat of buurt organiseren om buurtbewoners te inspireren en mee te krijgen in vergroenings-acties
- Scholenacties bv in onderhoud en oogsten zaden, vergroenen
- Voor de verschillende mogelijke acties zowel scenario's maken met mogelijke keuzes en stappenplannen. Op internet zijn al behoorlijk wat stappenplannen te vinden. Nu alleen vindbaar maken. Met linken naar goede sites hierover. Dus structuur bieden/maken in een overzichtelijke site

Ad 1 “van het gras af”

Gras is in gemeente Rheden op vele plaatsen aanwezig en in velden met monocultuur nogal onderhoudsintensief. Het is soms wel de beste keus, bijvoorbeeld in speelvelden (zowel in sport als spel), maar in ander gebruik zijn het ook prima vlakken om bv door bloemenveld of kruidenrijk grasland te vervangen en zo de biodiversiteit te bevorderen, CO₂ binding te vergroten en uitstoot te verminderen.

Een gezonde bodem met bodemleven speelt een belangrijke rol in het vastleggen van CO₂. Het bodemleven zet het organisch materiaal inclusief de opgenomen CO₂ om en verankeren dit in de bodem. Organisch materiaal in de bodem houdt tevens vocht vast, als spons voor de bufferwerking. Gebruik dus het blad, de bonus van de natuur.

Fossiele brandstof is een grote bron van CO₂ uitstoot. Door het minder maaien, en het afvoeren van maaisel en blad bespaar je op brandstof en CO₂ uitstoot. Niet maaien tijdens verwachte droogte of kort gras scheelt ook veel.

Het creëren van een biodivers robuust systeem biedt langer weerstand tegen de gevolgen van klimaatverandering en helpt ook om de balans te herstellen. Creëer zo natuurlijk mogelijke systemen in het groen van binnen en buitengebied en ook in de landbouw.

Gras alternatieven

Voor kleine veldjes die laag moeten blijven vanwege verkeersoverzicht zijn de inheemse planten geschikt. Zoals de vele groene overlevers die hier tussen het gras groeide en bewezen hebben droogtebestendig te zijn.

Zorg voor een diversiteit van inheemse planten met een lange bloeihoogte zodat insecten zo lang mogelijk dracht (nectar en stuifmeel) kunnen vinden.

Veldjes en stroken kunnen ingezaaid worden met planten die extra stikstof opnemen en opslaan in de stikstofknolletjes, de vlinderbloemigen, klavers, wikkesoorten en peulvruchten. De witteklaverdaken zijn ook geschikt als onderbegroeiing van zonnepanelen op daken.

Verschillende veldjes kunnen ingericht worden als moestuin, kruidentuin of pluktuin als een groep bewoners zich daarvoor in willen zetten. Een systeem als een participatieovereenkomst kan hier ondersteunend zijn.

Maai en zaai beleid

Voor het doorgaan tweemaal per jaar maaien en onderhouden van bloemrijke graslanden of bloemenweides zijn er cursussen bij bv Kleurkeur¹¹. Door een maai-beleid met kennis valt er veel in

---

¹¹ <https://www.vlinderstichting.nl › kleurkeur>

de ontwikkeling van een bloemenweide te sturen zodat deze lang mooi blijft. Hieronder valt gefaseerd maaien en maaien als zaad gerijpt is. Kennis hierover zit ook bij de Wilde Weelde¹², vakgroep ecologisch hoveniers.

Op plaatsen waar gras moet blijven op speelterreinen is een gefaseerde maaiwijze ook leuk. Kinderen houden van kronkelpaadjes, vooral als ze veranderen in de loop der tijd. De opkomende plantjes maken het speelveld interessant en de vlinders en bijtjes maken het veld levendig. Op deze wijze leren kinderen veel over, de omgang, met de natuur.

Het plaatsen van lage bloeiende heggen rondom gemeentelijke velden. Als de heggen een tot twee meter uit de grens worden geplaatst kunnen hondenbezitter op de vrije strook hun honden uitlaten. Ze worden zich beter bewust van hetgeen ze achterlaten omdat ze het kunnen zien. De hondenpoepbak met biologisch afbreekbare zakjes helpt ook tegen weggeworpen gevulde plastic zakjes elders in het gebied.

Bij het bermbeheer wordt vaak maaien en maaisel opzuigen gelijktijdig gedaan. Hierbij worden ook heel veel insecten opgezogen. Er zijn intussen systemen die meer insectvriendelijk zijn. Daarnaast elektrische apparatuur gebruiken om zo min mogelijk fossiele brandstof te gebruiken.

Ad 2 Landschapselementen¹³

Bomen en struiken leggen in hun groei langdurig CO₂ vasten zijn dus voor ons doel van belang. Rond landschapselementen als bomen struiken heggen en hagen en de verschillende vormen van waterelementen ontstaan veel verschillende omstandigheden voor wat betreft licht vochtigheid en andere omstandigheden. Deze omstandigheden bieden elk hun eigen flora en fauna een juiste plek. Biodiversiteitsherstel is dus enorm gebaat bij het toepassen van landschapselementen.

Bomen gebruiken als schaduwmakers bij woningen, de ouderwetse leibomen in ere herstellen.

Bomen ter vervanging van gekapte bomen of op nieuwe locaties, zoals versteende pleinen vervangen door halfverhardingen en plantvakken met droogtebestendige bomen en struiken.

Er zijn verschillende lijsten met droogtebestendige en tevens inheemse bomen¹⁴¹⁵.

Ook passende bomen in de nieuwbouw en langs nieuwe locaties als de noordzijde van zonnepaneelvelden en struiken en gemengde hagen langs de zonnige richting.

Het gebruik van autochtone bomen en struiken om de biodiversiteit te versterken zijn van belang.

Deze bomen en struiken groeiden op eigen kracht in Nederland na de laatste ijstijd en sluiten daardoor precies aan op de levenscyclus van de hier levende insecten. Hun genetica is onderling divers, qua streek en dus omstandigheden, waardoor ze als soort beter bestand zijn tegen klimaatverandering. De ruime genetische bandbreedte en afwisseling met andere soorten maakt ze ook beter ziekteresistent.

Ad 3 verticale begroeiing

Groene gevels hebben veel effect op de omgeving in zaken regulatie van temperatuur, het binden van stof en aerosolen, het opnemen van CO₂ en ozon, het afgeven van zuurstof en werken geluidsabsorberend en energiebesparend.

De groene gevels hebben tevens positieve effecten op gezondheid welbevinden en waarde van huizen en gebouwen.¹⁶

---

¹² <https://wildeweelde.nl/>

¹³ <https://www.cultureelerfgoed.nl/publicaties/publicaties/2016/01/01/atlas-van-het-landschappelijk-groen-erfgoed-van-nederland>

¹⁴ <https://edepot.wur.nl/302660>

¹⁵ <https://www.atlasnatuurlijkkapitaal.nl/natuurlijk-kapitaal/koolstofvastlegging>

¹⁶ <https://nl.urbangreenbluegrids.com/measures/green-facades>

Stimuleer burgers en buurtinitiatieven bij het vergroenen van hun gevels, tuinen, boomspiegels en geveltuintjes. Begeleid in een keuze voor beplantingstype door het aanbieden van een beperkt aantal passende voorbeelden.

Plantkeuze voldoet aan de criteria inheems bloem en vrucht/bes/noot dragend om onze insecten en vogels te kunnen ondersteunen. Eventuele bekostiging daarvan met een participatieovereenkomst kan bewoners stimuleren de gevelbeplanting toe te passen en te onderhouden.

Ad 4 Communicatie

Afgelopen tijd kwam zowel in de groep Vergroenen als de groep Voedsel het onderwerp communicatie naar voren als een belangrijk punt.

Er zijn vele niveaus van communicatie binnen de gemeente en nogal wat 'partijen' waartussen en mee gecommuniceerd moet worden en verschillende soorten informatie die uitgewisseld moet worden met verschillende doelen. De huidige situatie is dat de meeste communicatie richting burgers in zendmodus is via regiobladen, krant, internet, advertenties en andere media. De interactie lijkt beperkt. Een stap in de goede richting is dat burgemeester en wethouders onlangs gestart zijn met persoonlijke bezoeken aan de dorpen om dit punt te verbeteren. Juist in het persoonlijke contact lijkt de kracht voor veranderen te zitten, dus daar mag meer aandacht aan besteed worden.

De volgende aandachtspunten kwamen naar voren:

- Straat- of wijk- gerichte aanpak van informeren en enthousiasmeren
- Makkelijke toegang voor alle lagen van de bevolking van Rheden tot zowel lokaal geproduceerd voedsel als faciliteiten om te vergroenen
- Inspiratie bieden via stukjes (bv een maandelijkse rubriek?) in krant. Het uitlichten van een bepaalde groep of initiatief met kruislingse linken naar sites gemeente en andere initiatieven
- Beloningsysteem, bijvoorbeeld de mooiste vergroening per seizoen belonen met een waterton. In Arnhem (en ook in Rheden) zijn er mooie initiatieven door¹⁷
- Communicatie tussen mn beleidsmakers en (bij voorkeur lokale) uitvoerders moet eenduidig zijn:
  - heldere afspraken over
    - bv gebruik van gewenste en ongewenste (werk)materialen
    - haalbaarheid (aannames moeten gechecked worden in werkelijkheid/tijd)
  - niet eenzijdig zijn
  - monitoring en handhaving op gemaakte afspraken, monitoring op resultaat
  - belonen van positieve initiatieven om met name gewenst gedrag te stimuleren

Het is voor de draagkracht bij de bewoners belangrijk een zo goed mogelijke uitgangssituatie te creëren. Zowel in het in begrijpelijke taal informeren en betrekken van bewoners alsook ook in de uitvoering. Het laten zien van resultaat op zo kort mogelijke termijn is van belang voor acceptatie, bewoners die het niet begrijpen, vinden het al gauw rommelig waardoor draagkracht verloren gaat.

Creëer mogelijkheden door lokale plantenverkopers bewust te maken van 'nieuwe vraag' en te stimuleren in de verkoop van inheemse zaden en planten. Misschien een vermelding op de groene site van de gemeente als beloning?

---

¹⁷ <https://www.arnhemklimaatbestendig.nl>